

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата медичних наук, доцента, доцента кафедри педіатрії та дитячих інфекційних хвороб Буковинського державного медичного університету, Гараса Миколи Несторовича, на дисертаційну роботу Гречухи Євгенія Олеговича «Обґрунтування шляхів підвищення рівнів охоплення профілактичними щепленнями дітей з урахуванням клінічних, демографічних, організаційних та поведінкових факторів», яка подана до спеціалізованої вченої ради Національного університету охорони здоров'я імені Платона Лукича Шупика МОЗ України, що створена відповідно до наказу Національного університету охорони здоров'я імені Платона Лукича Шупика, для захисту на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 228 «Педіатрія»

Актуальність обраної теми

За останні 30 років на території України регулярно спостерігались спалахи вакцинокерованих інфекцій. Зокрема, можна навести 5-6-річних хвилеподібних підйомів захворюваності на кір, що характерно для популяції з низьким охопленням плановими щепленнями. Також серед населення України слід відмітити постійні спорадичні випадки інших вакцинокерованих інфекцій (дифтерія, правець).

Подібні тенденції спостерігаються також в інших країнах та цілих регіонах. Умовно в 2025 році в Європі фіксується один з найбільших спалахів кору з 1996 року. Вірус активно поширюється серед неімунізованих осіб, а більшість випадків у цих спалахах реєструвалися саме у невакцинованих дітей.

Побоювання щодо необхідності, безпечності та ефективності імунобіологічних препаратів призвели до зниження довіри до щеплень серед населення. Це, зокрема, проявляється у прагненні батьків змінювати календар вакцинації дітей через занепокоєння стосовно безпеки препаратів, кількості доз, що вводяться під час одного візиту, а також наявності у дітей супутніх захворювань. Ряд міжнародних досліджень свідчить, що такі застереження можуть прямо або опосередковано призводити до невиправданого відтермінування вакцинальної сесії або навіть до повної відмови від імунізації.

Неналежна організація процесу та недостатня комунікація з отримувачами вакцин та їхніми батьками здатні підірвати довіру до імунізації у будь-якому середовищі. У країнах з високим рівнем доходу та добре розвиненими програмами щеплень неналежна організація та недостатнє інформування посилюють вагання або ж взагалі сприяють відмовам від вакцинації. У країнах з низьким та середнім рівнем доходу обмежені можливості комунікації знижують здатність протидіяти негативним повідомленням про вакцини, що, своєю чергою, підкріплене подекуди недостатніми організаційними заходами на місцях, в цілому послаблює суспільну підтримку програм імунізації.

Надання ж достовірної інформації про імунобіологічні препарати та процес імунізації від компетентних працівників сфери охорони здоров'я, формування позитивного ставлення до щеплень, а також висвітлення питань їх безпеки й ефективності є важливими індивідуальними когнітивними чинниками, які позитивно впливають на рішення щодо проведення вакцинації.

Причини низьких рівнів охоплення щепленнями є комплексними: варто відмітити індивідуальні рішення батьків, які можуть мати власні переконання та здебільшого сумніваються у безпеці вакцин; системні проблеми, зокрема питання доступу вразливих груп населення до надання профілактичної допомоги, а також недосконалість системи в розрізі надання послуг. Тому на сьогодні недостатньо дослідженими залишаються поведінкові, демографічні, культурні та географічні чинники, які впливають на рішення щодо вакцинації.

Невирішеним є питання втрачених можливостей з імунізації, що суттєво впливає на рівень охоплення щепленнями населення, та вивчення чинників, які на це впливають в Україні.

Оскільки лікарі відіграють ключову роль у вакцинації, їх безперервний професійний розвиток на післядипломному етапі, а також додипломна підготовка студентів-медиків як майбутніх надавачів послуг, покликані не лише надати точні медичні знання, але й допомогти сформувати позитивне ставлення до теми імунопрофілактики в цілому. Зокрема, опитування студентів демонструють, що значна частина вважає себе недостатньо підготовленими до клінічних аспектів вакцинації, особливо до проблем спілкування з пацієнтами, які вагаються щодо проведення імунізації собі та дітям.

Саме тому комплексне дослідження зазначених факторів є надзвичайно важливим для забезпечення ефективності національної програми імунізації, якісного надання послуг та оптимальної підготовки фахівців та професіоналів сфери охорони здоров'я.

Дисертаційна робота Гречухи Є.О., під керівництвом професора Волохи А.П., спрямована саме на таке системне вивчення факторів, що впливають на рівень охоплення щепленнями в Україні.

Результати оцінки наукового рівня дисертації та публікацій

Оцінка структури, змісту та форми дисертації. Структура дисертаційної роботи відповідає поточним вимогам передбачених Міністерство освіти і науки України. Робота містить анотацію (українською та англійською мовами), чіткий вступ, широкий огляд сучасної літератури, повною мірою описані обрані методи дослідження, розділи з викладенням результатів проведених досліджень, їх аналізу, висновків, списку використаної літератури та додатків.

Розділ 1 включає огляд як історичних так останніх великих досліджень присвячених ролі вакцинації, епідеміології вакцино-керованих інфекцій, нормативно-правовому регулюванню та організації процесу в закладах охорони здоров'я України. Дисертантом проаналізовано значний масив даних та відомостей доступних в міжнародній літературі. Зрозуміим є обґрунтування доцільності та актуальності проведення дисертаційного дослідження.

Розділ 2 складається з 5 підрозділів та присвячений матеріалам та методам дослідження. Розділ дещо відходить від класичної схеми, через специфіку обраних варіантів дизайну дослідження, однак в цілому прописаний з дотриманням всіх норм. Дуже детально описані та проілюстровані програма та дизайн дослідження з описом груп та їх характеристикою. Чітко окреслено, що робота включала як проспективний збір даних, так і аналіз вже наявних даних. Урегульовані питання біоетики, заходів уникнення витоку персональних даних, групи включення. Дисертація також містить значні масиви даних через аналіз проведених щеплень на рівні декількох регіонів та закладів.

Оригінальним виглядає розділ з запропонованими шляхами підвищення рівнів охоплення, зокрема проєкт з SMS-нотифікацією населення, який вже мав практичне застосування в реальній практиці.

В рамках дисертаційної роботи також було проведено визначення оцінки знань, практики та ставлення медичних працівників до вакцинації за широкоvizнаними та валідованими шкалами.

Акцент **розділу 3** здійснено на оцінці дотримання графіків щеплень та стану здоров'я дітей. Аспірантом наведено методику розрахунку відтермінування щеплень, викладену в зручному форматі та з детальним описом, показаний результат її застосування.

Вперше для вітчизняних робіт побудована крива Каплана-Месра, яка зазвичай використовується в сфері онкології для демонстрації виживаності, в контексті відтермінування вакцинації із зростанням віку реципієнтів щеплень.

Розділ 4 містить результати опитувань батьків та факторів які впливають на прийняття рішень щодо вакцинації. Продемонстровані статистично вірогідні відмінності соціо-демографічних чинників різних груп батьків/опікунів.

У **розділі 5** продемонстровані результати аналізу порівняння відомостей про проведені щеплення в звітних формах та електронній системі охорони здоров'я. Цікавим є факт різниці даних в закладах охорони здоров'я, які переважно обслуговують населення - мешканців сільської місцевості.

Розділ 6 містить результати запропонованих інтервенційних підходів щодо підвищення рівнів охоплення. Наведені дані вперше проведеної SMS-кампанії з визначенням рівня конверсії. Оригінально продемонстровано підхід застосування онлайн платформи щодо імунопрофілактики COVID-19 та питань вакцинації в цілому.

Важливо відмітити дані **розділу 7**, в якому акцент зроблено на медичних фахівцях, що частіше мали недостатні знання порівняно із сімейними лікарями та педіатрами ($p=0,023$), що підкреслює необхідність проведення практичних тренінгів та оптимізації заходів атестації саме серед цих категорій медичних працівників.

Розділ аналізу та узагальнення результатів роботи підсумовує основні результати дослідження та аналізує їх у порівнянні з даними літератури.

Сформульовані дисертантом **висновки та практичні рекомендації** логічні, чіткі та є гарним підсумком отриманих результатів.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Результати дисертаційного дослідження повністю висвітлені в опублікованих дисертантом наукових статтях, більшість з яких опубліковані в наукових виданнях, які внесено до наукометричної бази Scopus.

Наведений перелік заходів, де було здійснено апробацію основних положень дисертації, зокрема, вітчизняних (НПК “Інтервенційна Епідеміологічна Служба 2024” (13-14 травня 2024 року, м. Київ), НПК молодих вчених «Актуальні питання сучасної медицини та фармації – 2025» (15-16 травня 2025, м. Запоріжжя); НПК для молодих вчених «Young Science 6.0» (15 травня 2025 року, м. Київ); НПК з міжнародною участю «Інноваційні технології в охороні здоров’я: досвід сьогодення і перспективи застосування у клінічній та профілактичній медицині» (28-29 травня 2025 року, м. Київ); конгрес з міжнародною акредитацією Prime Pediatrics 2025 (6-8 червня 2025 року, м. Львів); а також і міжнародних наукових форумах (15th YES Meeting (12-15 вересня 2021, м. Порто, Португалія).

Наукова новизна результатів проведених досліджень та їх наукова обґрунтованість

Варто відмітити наукову новизну отриманих аспірантом результатів.

Дослідження показало, що порушення термінів вакцинації частіше спостерігається серед старшого віку та в осіб із супутніми захворюваннями. Серед основних чинників пропуску щеплень визначено страх перед ускладненнями вакцинації, несвоєчасне відвідування медичних закладів та відмови з боку медичних працівників.

Підтверджено вплив соціально-демографічних характеристик на рішення батьків щодо проведення імунізації та визначено, що найбільшою довірою серед них користуються педіатри та сімейні лікарі.

Вперше здійснено порівняльний аналіз даних системи обліку щеплень в Україні, з виявленням розбіжностей (зокрема в медичних закладах, що обслуговують сільське населення).

Визначено бар’єри доступу до вакцинації для внутрішньо переміщених осіб та жителів сільської місцевості.

Показано ефективність використання запропонованого підходу до підвищення рівня поінформованості та попиту на щеплення, а також освітніх платформ.

Дисертаційна робота спирається на достатній обсяг клінічних спостережень, а сформульовані автором наукові положення, висновки та практичні рекомендації є обґрунтованими

Оцінка рівня виконання поставленого наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Для виконання сформованих завдань дисертаційного дослідження аспірантом були застосовані адекватні методи дослідження.

Всі представлені результати дослідження відповідали високому рівню достовірності. Достовірність отриманих наукових даних та сформованих положень в дисертаційній роботі не викликає сумніву.

Дисертаційне дослідження було схвалено Комісією з питань біоетичної експертизи та етики наукових досліджень, як при Національному університеті охорони здоров'я П.Л. Шупика так і ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України».

За результатами дисертаційного дослідження було сформовано 6 висновків, які в повній мірі розкривають завдання дослідження. Усі наукові положення, висновки та практичні рекомендації, що базуються на результатах проведеного аспірантом дослідження, є обґрунтованими.

Практичне значення отриманих результатів.

На основі результатів проведеного дослідження дисертант підготував практичні рекомендації, що можуть бути корисними для системи охорони здоров'я. Серед них - розроблені алгоритми комунікації для медичних працівників під час консультивання батьків та опікунів з питань вакцинації під час їхніх відвідувань закладів охорони здоров'я.

Запропонований метод оцінки своєчасності проведення рутинної вакцинації відповідно до термінів, визначених Національним календарем профілактичних щеплень, розглядається як додатковий інструмент для моніторингу ефективності програми імунізації.

Розроблені в межах роботи алгоритми комунікації та підхід до визначення своєчасності щеплень були впроваджені в практичну діяльність декількох закладів охорони здоров'я.

Теоретичні напрацювання дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі на кафедрі педіатрії, неонатології, дитячих інфекційних хвороб, імунології та алергології Національного університету охорони здоров'я імені П. Л. Шупика

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. При детальному розгляді дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності (плагіату, самоплагіату, фальсифікації) не було виявлено.

Зауваження та побажання до дисертаційної роботи

Суттєвих зауважень до дисертаційної роботи немає. У вигляді побажань для зручності можна вважати доцільним виокремлення таблиць, які за своїм обсягом перевищують сторінку, у вигляді додатків. У вигляді додатків також доцільно представити використані у ході дослідження опитувальники. Загалом дисертаційна робота заслуговує позитивної оцінки, викладена змістовно, конкретно і критично.

При рецензуванні дисертаційної роботи виникли наступні запитання, яких хотілося б торкнутися в плані дискусії:

1. Чи була попередньо апробована в Україні анкета, розроблена Європейською академією педіатричних досліджень, яку Ви використали в рамках збору даних?

2. В чому причина, на Вашу думку, різних за значеннями розбіжностей між даними звітів УкрВак та ЕСОЗ за різними видами вакцин?
3. Беручи до уваги наведені Вами результати аналізу причин пропуску своєчасної вакцинації, зокрема, значна частка відмов з боку медичних працівників, що може послужити популяризацією провакцинальних настроїв і переконань у спільноті фахівців та професіоналів сфери охорони здоров'я?
4. В чому полягають дискретні рушійні ролі та завдання лікарів та медичних сестер/братів в ході проведення серед населення провакцинальної кампанії?

Висновок

Дисертаційна робота аспіранта Гречухи Євгенія Олеговича «Обґрунтування шляхів підвищення рівнів охоплення профілактичними щепленнями дітей з урахуванням клінічних, демографічних, організаційних та поведінкових факторів», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є завершеною науковою працею, що виконана дисертантом особисто, має значну наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Аспіранту вдалось досягнути мети дослідження, виконати всі задачі дослідження та зробити відповідні висновки. Загальна оцінка дисертації позитивна.

У своїй роботі аспірантом Гречухою Євгенієм Олеговичем запропоновано алгоритм комунікації для медичних фахівців щодо вакцинації при роботі з опікунами, запропоновано підхід щодо визначення своєчасності отриманих профілактичних щеплень. Додатково продемонстровано ефективність застосування SMS-нотифікації для підвищення кількості візитів до закладів охорони здоров'я на вакцинацію, а також освітньої платформи щодо щеплень для фахівців та професіоналів сфери охорони здоров'я.

Основні наукові результати дисертаційного дослідження висвітлені в достатній кількості наукових публікацій, які повністю розкривають зміст дисертації.

Дисертаційна робота Гречухи Євгенія Олеговича «Обґрунтування шляхів підвищення рівнів охоплення профілактичними щепленнями дітей з урахуванням клінічних, демографічних, організаційних та поведінкових факторів» за актуальністю обраної теми, методичним рівнем виконання, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів для медицини повністю відповідає вимогам п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, актуальним вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом № 40 Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. (редакція від 12.07.2019 р.).

Аспірант Гречуха Євгеній Олегович має необхідний рівень наукової кваліфікації і заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 228 «Педіатрія».

Офіційний опонент:

кандидат медичних наук, доцент
кафедри педіатрії та дитячих інфекційних
хвороб Буковинського державного
медичного університету,
доцент

Гарас М.Н.

